

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroske
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tla-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 20.

V Mariboru, dne 15. maja 1902.

Tečaj XXXVI.

40.000 ljudi mrtvih.

Dan za dnevom nam naznanjajo časniki večje in manjše nesreče; a stoletja že ni slišal človeški rod o tako velikanski, strašni nesreči, kakor se je zgodila zadnji petek dne 8. maja zjutraj na otoku Martinik. Nenadoma je izbruhnil v bližini mesta Sen Pier ognjenik (vulkan) Mon Pele ter pokopal s svojo lavo (ognjena tekočina) okoli 40.000 ljudi. Le nekoliko nad 30 jih je ušlo gotovi smrti. Otok Martinik se nahaja blizu Amerike in je pod francosko oblastjo.

Strašni trenotki.

Pred 8. majem so na otoku Martinik večkrat čutili potres, a se niso zmenili za te svarične sunke. Na bluvanje ognjenika pa že celo nihče mislil, ker se je občno sodilo, da so ognjeniki ugasnili. Zrelo ognjenikovo se je smatralo že 50 let kot ugaslo ter je bilo v širini 150 metrov napolnjeno z vodo.

Zjutraj dne 8. maja se je začel naenkrat silno tresti ves otok. V tem se je odprlo žrelo ognjenika Mon Pele, zavrela voda se je razlila po mestu Sen Pier in na to je bruhnilo iz ognjenika najprej ogromno zemlje. Nato je bruhnil iz ognjenika še velikanski ognjeni steber, na mesto je letela žareča lava, kamenje, pepel. mesto je bilo v hipu zakrito z ognjem. To deževanje je trajalo blizu četrt ure. . . In v mestu ni bilo več živega človeka. Kar jih ni pobilo kamenje, zažgal je ogenj.

V četrť uri, torej v velikanski naglosti, se je izvršila nesreča. Mnogo mrličev, katerih

truplo leži po ulicah in obrežjih, je le na polu oblečenih, kar dokazuje, da jih je nesreča dohitela še v postelji, predno so zjutraj vstali ter da so potem na pol nagi zbežali proti morju, v katerem so utonili, druge je pa že na ulici umoril ognjeni dež.

Mnogo prebivalstva pa je zgorelo v stanovanjih. Vse mesto je sedaj le žalostno pogorišče; mrtva trupla, ki leže po vsem mestu, pa so začeli zažigati, da se zrak ne okuži.

Nekatere ladije — rešene.

Mesto San Pier leži na zahodnem obrežju otoka Martinik ob morskem zalivu ter je bilo važno morskopristanišče. Na dan nesreče je bilo 18 ladij v pristanišču, katere so vse bile uničene z ognjem in kamenjem ognjenikovim. Le oddaljene ladije so se rešile. Otoku se je bližala isti dan tudi ladija »Roddam«, ki pa je zapazila nesrečo ter zbežala. Vendar se je dvanaest mož te ladije ponesrečilo, dva mornarja sta od strahu zblaznela ter skočila v morje. Kapitan pripoveduje, da je bila naenkrat popolnoma tema. Potem pa je začelo bobneti, svitati se, ogenj je švigal po zraku, strašno gromenje se je razlegalo, vse se je zibalo in treslo, bilo je, kakor da bi se odprl sam pekel. Angleški parobrod »Esk« se je peljal pet milj daleč mimo otoka Martinik, ko ga je obsul pravi dež samega pepela. Kapitan je odposlal čoln proti otoku, a mornarji so videli same plamene in se niso upali iti do kopnega.

Nekateri parniki so se skušali po nesreči bližati otoku, toda videli so le goro pepela, kjer je prej stalo glavno mesto, in iz pepela

vzdigal se je dim in plamen. Na obrežju so ležali križem mrtveci, ki so se menda bili hoteli rešiti na ladje. 18 ladij je popolnoma uničenih, 20 ladij se je rešilo, ki niso bile popolnoma v obližju mesta.

Okolica uničena.

Tudi okolica je uničena, za to pa je število ponesrečenih tako veliko, namreč 40.000. Mesto Sen Pier samo šteje le 25 do 30.000 prebivalcev. Ogenj, ki ga je metal ognjenik, segal je štiri angleške milje daleč naokoli ter vse požgal in umoril. Med ljudmi, ki so v okolici zbežali pred ognjem, vlada silna lakota. Osebe, ki so se rešile, so večinoma težko ranjene. Parnik »Roddam« je bil na dan nesreče zelo blizu otoka in rešil se je le radi tega, ker je bil ravno v polnem paru.

Kdo je rešen?

Rešenih je okoli 30 oseb. Gotovo so to osebe, ki so se rešile, iz okolice, ne pa iz mesta. V čakalnicih francoskega ministra za naselbine v Parizu se dogajajo srce pretresujoči prizori. Ljudje, ki so imeli svojce v Sen Pieru, pridejo vprašati za njih usodo. A nihče jim ne more odgovoriti na njih uprašanja. Ampak verjetno je, da jih ni več med živimi. . . Raz vsa vladna poslopja v Parizu vejejo črne zastave v znak žalosti.

Francoska vlada skrbi, da dobijo prebivalci otoka vso potrebno podporo. Nek vladni uradniki so se odpeljali proti Martiniku s 500.000 franci, namenjenimi v pomoč.

Drugi otoki.

Tudi na drugih bližnjih otokih so začeli bruhati ognjeniki ogenj. Na otoku Domingo delajo ognjeniki istotako strahovito. Na otoku St. Vincent je izbruhnil ognjenik Sufrier ter neprestano bljuje. Izbruh je spremljal grozen grom, strele so švigale, toča goreče lave je naredila neizmerno škodo. Mnogo oseb je tukaj mrtvih. Na otoku Barbados so se čuli dne 10. maja popoldne ob 3. uri mogočni strelji od otoka St. Vincent. Vojna ladija »Indefatigable« je odplula proti otoku St. Vincent na pomoč. St. Vincent je oddaljen od Barbadosa več sto morskih milj, parniki vozijo okoli 12 ur. Prebivalcev ima otok 44.000, glavno mesto se imenuje Kingstow.

Otok Martinik

je največji med takozvanimi malimi otoki Antili med južno in severno Ameriko in ima blizu 900.000 prebivalcev. Po sredini otoka se razprostira visoko skalnato gorovje, iz katerega se dviguje več ognjenikov, mej temi Mon Pelé, čegar žrelo je napolnjevalo malo jezero. Šest gorskih vrhov obkrožuje ognjenikovo žrelo. Podnebje na tem otoku za Evropejca ni ugodno, vročina ondi je velika in je vse precej vlažno. Rumena mrzlica je ondi navaden gost. Zemlja je izredno rodovitna, v gosto zaraščenih gozdih se nahaja najdragocenejši les, najvišji vrhovi gora so pa neobrasčeni. Na Martiniku se nahaja strupena kača, ki vsako leto zahteva mnogo človeških

Listek.

Slovinci na Vestfalskem.

Piše o. Kasijan Zemljak.

Hamborn pri Ruhrortu.

Prav vesel sem bil naših rojakov v Hamborgu ob Renu. Akoravno je v župniji pretežna večina luteranov, so vendar naši delavci vzgledni katoličani. Blizu 300 Slovencev in Slovakov je bilo obhajanih. — Kraj je bil pred 30. leti neznatna vasica, ki pa šteje danes že 15.000 ljudi. Hiše rastejo kakor gobe po dežju. Nemci se kar ne morejo načuditi petju Slovencev. — V tem kraju videl sem prvič dimnikarja z omelom na rami pa s cilindrom na glavi. Pravcato strašilo! — Otroci, ki obče nosijo lesene »pohorske« coklje, so vsaki dan skupno pri šolski sveti maši. O Avstrija, pridi in glej! — Pri litanijah smo vsaki dan molili za prevz. knezoškofa lavantinskega. Tukaj so štajerski Slovenci v večini pred kranjskimi. — V četrtek, dne 24. aprila pričel sem po hišah obiskovati Slovence v Hambornu. Koliko je tu sem privrelo raznih tujcev, sklepamo iz tega, ker se zdaj v fari zida pet novih cerkva. Vrli župnik Laakmann ima silno težavno pisarno, oskrbuje mesto šolskega predsednika ter ima

še sam na teden 20 ur šole. V župniji imajo že zdaj 20 šol. Župnišče se nahaja v starem samostanu premonstratenzev, katere so Francozi pregnali. — Tu najdeš vse narodnosti iz cele Evrope, še cigánov se ne manjka. Najbogatejši tovarnar, katoličan Tissen, ki bode kmalu došel milijonarja Kruppa. V tej tovarni železa dobi posla blizu 10.000 delavcev. — Ker biva v Hambornu in okolici nad 1500 Slovencev, ki še nimajo nikake organizacije, ustanovi se v kratkem »Katol. društvo sv. Barbare«. Pravila so že izdelana. — Za cerkev baje tukajšnji delavci niso posebno vneti, a povsodi je med pšenico nekaj plevel. Pridigujem Slovincem vsaki dan dvakrat; v torek imamo sklep. Res, veseli prihajajo ubogi trpini k verskim vajam, za katere je dala vlada izrecno dovoljenje. — Vsa okolica je preprežena z električno železnico, ki bode i mene odnesla v bližnji réktorat (podružnico) Marksloh, kjer ostanem do 7. majnika.

Smešničar.

Brez pomena. A.: »Če bi jaz imel toliko kapitala kakor ti, bi si že zdravnej kupil hišo.« — B.: »Kaj bi mi pomagalo, ključa od vežnih vrat bi mi stara itak nikdar ne zaupala.«

žrtev. Prebivalstvo sestoji večinoma iz zamorcev in mulatov, ki se od l. 1847. peča skoro izključno s pridelovanjem sladkorja. Otok je v letu 1493 odkril Kristof Kolumb, a ga ni sprejel v špansko posest; šele l. 1635 so se ondasi naselili francoski izseljenci in od njih je Colbert kupil otok za 60.000 lir. Pozneje je prišel otok v angleško posest in šele po pariškem miru, leta 1814., je pripadel v francosko posest. L. 1848. je bila ondasi odpravljena sužnjost.

Mesto Sen Pier

leži na zahodnem obrežju otoka Martinika ter broji 25 do 30 tisoč prebivalcev. Mesto leži ob morskem zalivu ter je imelo izbornu urejeno pristanišče. Mesto je bilo središče otoka. Izmed javnih poslopij so bila najznamenitejša: stolna cerkev, škofijska in pravosodna palača, mestna hiša, gledališče in vojaška bolnica. Mesto so ustanovili leta 1665 ter je imelo ozke ulice z visokimi hišami. V nižjem mestnem delu, kjer je bilo središče trgovine, je bilo podnebje silno nezdravo. Sen Pier je bilo najvažnejše trgovinsko mesto za izvoz sladkorja. V mestu je bila rojena cesarica Josipina, soproga Napoleona I. Evropski element je bil v mestu najštevilnejši zastopan. Severna Amerika, Nizozemska, Dansko in Španija so imele tu svoje konzulate (zastopstva); uprava je bila v francoskih rokah, poleg tega so imeli Francozi tu malo posadko, gimnazijo, naselbinsko šolo in bolnico za mornarje. Največje pariške trdke so imele ondasi svoje filijale. V mestu so izhajali trije francoski časniki.

Mon Pelé.

Na severni strani mesta Sen Pier se dviguje 1350 m visoki ognjenik Mon Pelé z velikanskim stožcem in zelo širokim žrelom. Prvikrat je vulkan jel bljuvati 22. jan. 1762. Pred izbruhom, ki pa ni povzročil nikake posebne škode, se je pojavil močen potres. Zvepleni par in vroča voda sta prodirala iz razpoklin. Drugi izbruh se je pojavil natančno čez 30 let, namreč 22. jan. 1792, najmočnejši pred sedanjim pa 5. in 6. avg. 1851. V notranjem ognjeniku je tedaj grozovito bobnelo, obenem se je pa vsul iz žrela goreč pepel, ki je povzročil veliko škodo. Z raznih mest so se dvigali stebri dima in nekaj dni pozneje so opazili osem manjših žrel, ki so bila napolnjena z vrelom, umazano in po žveplu dišečo vodo.

Clovek in narava.

Strašni dogodki na antilskih otokih spominjajo človeka, kako je celo odvisen od božje Previdnosti, ki vlada celo naravo. Božja roka prime človeka ter ga postavi nagloma pred svojo sodbo. Nihče ji ne uide, vse se ji mora pokoriti. Zato pa se spominjamo svetopisemskih besed in bodimo vedno pripravljeni na potovanje v večnost, kajti mi ne vemo ne ure ne dneva, kdaj nas bo glas božji odpoklical.

Mlekarska zadruga pri Sv. Bolfanku v Slov. gor.

Dne 22. aprila minulo je leto, kar posluje tukajšnja mlekarska zadruga, katera se je ustanovila le iz tega namena, da se pomaga na robu propada stoječim, z raznimi bremenami preobloženim kmetovalcem.

Pesniška dolina je kakor ustvarjena za živinorejo, ker ima obilo izvrstnih travnikov in tudi dobrih njiv. Vendar mora vsak, kdor razmere le količkaj pozna, drage volje pripoznati, da se ljudstvo ravno za živinorejo vse premalo briga, zlasti pa da nekako zanemarja rejo goveje živine. — Res, malo najdeš posestnikov, v katerih hlevih bi bilo primerno število krav, še manj pa takih, ki bi skrbeli za res dobro, plemenito pleme. — Slišiš v tem obziru razne izgovore in med drugimi tudi tega, da bi še po zimi že slo, ker je dovolj slame, — seno z večine konji pojejo, — a po leti je križ ker manjka krme.

Kakor stvari sedaj stoje, je to res, ker se ukvarjajo kmetovalci le vse preveč s pridelovanjem raznega žita, dasi jim pri sedanjih slabih cenah in pri pičlej rodovitnosti ne prinaša skoraj nikakega dobička, a deteljo iščeš čisto zaman ali je najdeš vsaj vse premalo.

Zakaj pa se je do sedaj ravnalo z govejo živino bodisi glede števila in plemenja, bodisi glede krmljenja tako po mačehovsko? — Zelo mnogo je k temu pripomogla resnica, da ljudje niso mogli mleka, surovega masla i. t. d. po primernej ceni prodati, ali so pa morali sploh vse doma porabiti.

Temu nedostatku naj bi odpomogle mlekarske zadruge in zbog tega je nastala tudi bolfanska.

Z velikim strahom se je lotil odbor dela, ker svest si je bil popolnoma velike odgovornosti, katero je prevzel, vedel je pa tudi le predobro, da vsaj v začetku ne bo manjkalo hudih nasprotnikov, kateri bodo prebivalce strašili zlasti z velikimi stroški.

Toda, korajža velja, mislil je odbor in se dela pogumno lotil. Zaupal je na božjo pomoč in zanašal se je na blaga srca tuk. gospodov rojakov živečih sedaj v raznih častnih službah, kateri so se v vseh potrebah blage volje spominjali svojih sozupljanov, zanašal se je pa tudi na deželno in državno podporo. Hvala Bogu! odbor se ni motil, in le obilnim podporam se imamo zahvaliti, da se mlekarna živi ter da celo prav lepo napreduje. — Kakor vse kaže, je upanje povse opravičeno, da bo v kratkem času brez dolga in da bo svoj velevažen namen popolnoma dosegla, da bodo gospodarji s kravicama, a lepe in dobro rejene kravice tudi z gospodarji zadovoljne, kar se pri zadrugnikih že sedaj godi, na veliko radost zadrugnega odbora.

Prej, ko se opiše denarno stanje zadruge še nekatere splošne opazke.

Pred vsem bodi omenjeno, da je za uspešno delovanje mlekarskih zadrug dobra krma neobhodno potrebna; brez te naj se zadruge ne ustanavljajo! Če pa že katera posluje, naj se opusti popolnoma pridelovanje sira, ali se pa naj dela edino le masten sir.

Kakor skušnja uči, pokoplje ravno sir največ naših mlekarn in to ni čuda. Naše zadruge stoje glede denarja večinoma vse na zelo slabih nogah, toraj morajo skrbeti, da svoje izdelke čim prej prodajo, kar pa je le pri surovem maslu mogoče. Naravno nimamo tudi pravih izučnih sirarjev, pa tudi ne mleka, iz katerega bi zamogli pridelovati sir, kakoršnega dobivamo iz planinskih krajev. In vendar se slišijo celo tam tožbe, da se sirom nič več ni za napraviti.

Kam pa toraj s posnetim mlekom? Če je mlekarna v bližini kakega večjega mesta, se bo lahko prodalo, sicer ga pa naj jemljejo udje za primerno nizko ceno nazaj. Čemu mi pa bo? Bo kdo vprašal. Porabiš ga lahko sebi v živež —, mlečna kaša, dobra paša —, ali pa ga daj onim sicer gnusnim živalim, katerih debeli zimski kožuhi nam dajo tečne ocvirke in mastne klobase. Ščetinearji ti bodo zato zelo hvaležni, o čemur so se mnogi tukajšnji posestniki že v prvem letu do dobra prepričali.

Mlekarske zadruge povspešujejo toraj kar naj bolj umno rejo goveje živine, a skrbijo tudi svinjam za kak priboljšek in donasajo kmetu, ki že za mleko mnogo dobi, že zopet dokaj svetlih kronic.

V edinosti je moč! bodi geslo zadrugnega odbora. Že je bilo omenjeno, da zadrugi zlasti s početka ne bo manjkalo zakletih nasprotnikov, koji dajo odboru le premnogo posla; skrbeti mu je treba za denar, da se mleko v določenih obrokih redno plačuje, ter tudi za zanesljive in poštene odjemalce surovega masla itd. Vse to povzroča toliko dela, da ga posameznik, naj si bo za splošni blagor še tako vnet in požrtvovalen, nikdar ne zmore. — Pomisliti je še treba, da odbor-niki za obilen svoj trud ne smejo terjati

Bog ve kakših nagrad, da morajo marveč tlačniti. Kak hitro postanejo poslovni stroški le količkaj bolj občutljivi, gre podjetje rakom živžgat.

Velike previdnosti je treba tudi pri določitvi cene za mleko. Za naše razmere je 8 k večjemu 9 v za liter popolnoma dovolj in kmetič dobi pri tej ceni še gotovo več denarja, nego če prideluje sam surovo maslo.

Glede prodaje mlekarskih pridelkov je najbolje, da se plačujejo po poštnem povzetju in le če je odjemalec splošno in dobro znan kot premožen poštenjak, se naj blago plačuje po obojestranskem dogovoru. Prezaupljiv ne bodi v tem obziru odbor nikdar! »Dober kup sta red in snaga, vsakemu sta ljuba draga!« Tako se glasi naš vsa pozornost vreden pregovor. Le žal, da se zoper njega toliko greši! — Kakor je neki za vojsko treba denarja in denarja in zopet denarja, ravno tako je potreba mlekarnam snage in snage in zopet snage in to glede mleka samega, kakor glede mlekarnih prostorov, glede posod, orodja in mlekarija samega. Le vestno in snažno izdelan sir in surovo maslo imata tudi dobre odjemalce.

Tem splošnim opombam sledi naj kratek opis denarnega stanja tukajšnje zadruge.

Do konca leta imala je le ta zadruga 10.253 K 09 v dohodkov in 9991 K 09 v stroških.

Med prvimi treba je omeniti najprej 3800 K posojila, 3571 K 83 v sprejelo se je za surovo maslo in sir, 640 K so darovali tuk. gosp. rojaki, a ostali znesek se je dobilo na pristopninah in deležih.

Dobava strojev in priprava zadrugnih prostorov stala je znesek 4998 K 14 v, za mleko se je plačalo do konca decembra 4376 K 83 v — in sedaj t. j. v enem letu čez 5700 K —, mlekariju in za obresti se je dalo 592 K in za najemnino 24 K. Upravni stroški so toraj zelo mali.

Dolgovi imela je zadruga koncem leta 1901 4600 K. — Temu nasproti vreden pa je inventar po odbitih 5%, 2758 K, dalje je bilo sira v zalogi za 1600 K in obljubljeni in sedaj tudi že izplačane podpore 1250 K ter preostanek leta 1901 po 262 K, toraj pokritja 5870 K, to je za 1270 K več kot so dolгови. Pomisliti pa dalje gre, da je zadruga imela v prvem letu še več sto kron stroškov za uredbo prostorov, za registracijo, za dobavo knjig itd., kateri bodo letos odpadli, toraj se mora pripoznati, da mlekarna trdno stoji in si bo še letos trdno opomogla, ker se je pridelovanje sira popolnoma opustilo in je za surovo maslo več kot dovolj stalnih odjemalcev.

Državni zbor.

Dunaj, 14. maja 1902.

Razprava o trgovinskem ministrstvu je končana. Trgovinskemu ministrstvu so podrejene tudi poštne, telegrafične in telefonske stvari. Mi Slovenci imamo osobito radi napisov na poštah in poštah in poštah pečatih mnogo opravičenih pritožb. Po čisto slovenskih krajih se nahajajo poštni pečati s samo nemškim napisom. Pod prejšnjimi vladami so se uslišale vsaj nekatere prošnje dotičnih občin, da se je zraven nemškega tudi slovensko ime vrezalo na poštni pečat, še celo takrat, ko je bil trgovinski minister nemški ustavovernež dr. Bärnreuther, je dobila marsikatera pošta, n. pr. ona v Vitanju, pri Sv. Benediktu v Slov. goricah itd. slovenski napis na poštni pečat. Le pod baronom Callom, ki je postal trgovinski minister z Körberjem vred, ni mogoče več, izposlovati za slovenske občine slovenski napis na poštnem pečatu. Brez uspeha so ostale prošnje naših poslancev, naj se n. pr. v Dramljah, v Sevnici, v Ljutomeru, v Radincih, Vidmu itd. napravi slovenski napis zraven nemškega na poštah pečatih. Ker ni mogel nobeden slo-